

Tweede generatie kerndoelen moderne vreemde talen basisvorming vo (1997)

Bron: *Kerndoelen basisvorming 1998-2003*. Ministerie van OCW, 1998, www.rijksoverheid.nl.

Opmerking vooraf van de auteurs van Moderne vreemde talen in de onderbouw
Eerst worden de algemene doelstellingen genoemd voor de moderne vreemde talen. Vervolgens wordt vermeld aan welke algemene onderwijsdoelen van de basisvorming het vak verder nog een bijdrage kan leveren. De school is vrij in haar keuze in welke vakken zij (onderdelen van) de algemene onderwijsdoelen aan de orde wil laten komen. Het is de bedoeling dat in de basisvorming alle (onderdelen van de) algemene onderwijsdoelen aan bod komen.
De algemene doelen van de basisvorming worden na de kerndoelen voor de moderne vreemde talen genoemd.

Algemene doelstelling

Het onderwijs in de Duitse, de Engelse en de Franse taal is erop gericht dat de leerlingen:

- moderne vreemde talen zo effectief mogelijk als communicatiemiddel kunnen gebruiken in verschillende veel voorkomende en/of communicatief relevante taalgebruikssituaties;
- de vreemde taal receptief en productief, mondeling en schriftelijk effectief kunnen gebruiken in informele en meer formele situaties;
- de gebruiksmogelijkheden van vreemde talen kunnen waarderen door gevoel te ontwikkelen voor effectieve communicatie en plezier aan communicatieve situaties te beleven;
- strategieën kunnen hanteren om hun vooralsnog beperkte kennis van vreemde talen zo goed mogelijk in te zetten in mondelinge en schriftelijke taalgebruikssituaties;
- enig inzicht verwerven in de samenleving en de cultuur van de voornaamste landen waar de vreemde taal de doeltaal is;
- enig inzicht verwerven in de rol en het belang van vreemde talen voor maatschappelijk functioneren;
- vaardigheden en kennis op het terrein van de moderne vreemde talen verwerven met het oog op beslissingen over vervolgoopleidingen, de latere beroepsuitoefening en het maatschappelijk functioneren, met inbegrip van vrijetijdsbesteding.

Bijdrage aan de algemene onderwijsdoelen

Het vak draagt in ieder geval bij aan het realiseren van de volgende onderdelen van de algemene onderwijsdoelen:

- het leren herkennen en hanteren van culturele verschillen tussen mensen (1.4) en het respecteren van (verschillen in) culturele uitingsvormen, normen en waarden (1.1 en 1.8);
- het opzoeken en verwerken van informatie (2.3 en 3.1);
- het aanleren van strategieën voor effectieve mondelinge en schriftelijke communicatie, met name compenserende strategieën (3.2, 3.3 en 4.3);
- het verder ontwikkelen van een aantal communicatieve vaardigheden (4.1, 4.5, en 4.7);
- inzicht verwerven in de eigen mogelijkheden en interesses op het gebied van het gebruik van moderne vreemde talen (6.1).

Daarnaast draagt het vak bij aan de andere (onderdelen van de) algemene onderwijsdoelen:

- het leren communiceren (4);
- het leren reflecteren op het leerproces (5);
- het leren reflecteren op de toekomst (6);
- het gebruiken van informatie- en communicatietechnologie om teksten te verwerken, informatie te verzamelen uit gegevensbestanden (2 en 3).

Kerndoelen

Domein A: Leesvaardigheid

- 1 De leerlingen begrijpen de betekenis van aanwijzingen, opschriften, waarschuwingen en aankondigingen, mits deze gesteld zijn in taal die eenvoudig is wat betreft structuur en vocabulaire.
- 2 De leerlingen kunnen, gegeven een bepaalde informatiebehoefte, bepalen of een functionele tekst relevante informatie bevat en, zo ja, welke, mits deze informatie gesteld is in taal die eenvoudig is wat betreft structuur en vocabulaire.
Daarnaast kunnen zij deze informatie met elkaar vergelijken en uit deze vergelijking conclusies trekken.
Het gaat daarbij om:
 - folders;
 - brochures;
 - formulieren;
 - advertenties.
- 3 De leerlingen begrijpen hoofdzaken van informatieve artikelen in kranten en tijdschriften, verhalende, literaire of cultureel getinte teksten en persoonlijke correspondentie.

Daarbij dienen de teksten te voldoen aan de volgende criteria:

- zij zijn eenvoudig wat betreft opbouw en vocabulaire: de belangrijkste informatie is expliciet verwoord in toegankelijke taal;
- zij sluiten aan bij en bouwen voort op de ervaringswereld van de leerlingen en hun ontwikkelingsniveau;
- zij zijn levensecht: dat wil zeggen dat zij authentiek zijn of zouden kunnen zijn en dat zij zoveel mogelijk in hun originele lay-out worden aangeboden;
- de persoonlijke correspondentie heeft betrekking op de onderwerpen: persoonlijk leven, school, studie en beroep, informele sociale contacten en vrije tijd;
- zij bevatten onderwerpen die zowel jongens als meisjes aanspreken;
- zij bevatten onderwerpen die zowel allochtone als autochtone jongeren aanspreken.

- 4 De leerlingen hebben ervaring met het extensief lezen van teksten die meerdere pagina's beslaan en die voldoen aan de onder kerndoel 3 vermelde criteria. De leerlingen kunnen hun leeservaringen registreren in een leesdossier.
- 5 De leerlingen kunnen bij het opzoeken en verwerven van informatie gebruikmaken van (elektronische) woordenboeken, grammaticaoverzichten, bronnen in de doeltaal en van (elektronische) informatiesystemen.
- 6 De leerlingen kunnen compenserende interpretatiestrategieën inzetten. Zij kunnen:
 - gebruikmaken van voorkennis;
 - titel, kopjes, structuur van de tekst en niet-talige informatie gebruiken;
 - de betekenis van woorden afleiden uit de context.

Domein B: Luister- en kijkvaardigheid

- 7 De leerlingen begrijpen de betekenis van aanwijzingen, waarschuwingen en aankondigingen in het verkeer en op reis.
Daarbij dienen de teksten te voldoen aan de volgende criteria:
 - zij zijn gesteld in taal die eenvoudig is wat betreft structuur en vocabulaire;
 - zij worden duidelijk ten gehore gebracht zonder storende misvormingen en bijgeluiden;
 - het spreektempo is matig, maar niet onnatuurlijk laag;
 - de sprekers hebben geen sterk sociaal of regionaal gemarkeerd accent;
 - de teksten zijn levensecht, dat wil zeggen, dat zij authentiek zijn of zouden kunnen zijn.
- 8 De leerlingen kunnen relevante informatie selecteren uit functionele teksten die via radio, televisie of telefoon ten gehore worden gebracht zoals weerbericht, verkeersinformatie, reclameboodschappen en programma-aankondigingen en die voldoen aan de onder kerndoel 7 genoemde criteria.

- 9 De leerlingen begrijpen de hoofdzaak van interviews en monologen, verhalende en literaire of cultureel getinte teksten, mits deze teksten aansluiten bij en voortbouwen op de ervaringswereld van zowel autochtone als allochtone jongens en meisjes en hun ontwikkelingsniveau en voldoen aan de onder 7 genoemde criteria.
- 10 De leerlingen kunnen hoofdpunten uit informatieve televisieprogramma's aangeven.
- 11 De leerlingen kunnen compenserende interpretatiestrategieën inzetten. Zij kunnen:
 - gebruikmaken van voorkennis;
 - gebruikmaken van non-verbale informatie als lichaamstaal, gebaren en andere visuele informatie;
 - gebruikmaken van bijzondere talige informatie als intonatie en tussenwerpsels;
 - de betekenis van woorden afleiden uit de context.

Domein C: Gespreksvaardigheid

- 12 In contacten, zoals aangegeven in de kerndoelen 13, 14, 15, 20 en 21 begrijpen de leerlingen een gesprekspartner die rekening houdt met het niveau van taalvaardigheid van de leerling als niet-moedertaalspreker.
- 13 In voorspelbare, alledaagse, communicatief relevante gespreksituaties in winkels, in het verkeer, bij de bank en aan de telefoon, kunnen de leerlingen een aantal taalhandelingen uitvoeren op een manier die bij die situatie past. Hierbij gaat het om:
 - informatie vragen en geven;
 - naar een mening/oordeel vragen en een mening/oordeel geven;
 - een voorkeur uitspreken/naar een voorkeur vragen;
 - iets vertellen of beschrijven;
 - instemmen en weigeren.

Bij het uitvoeren van genoemde taalhandelingen drukken de leerlingen zich uit op een bij de gespreksituatie passende wijze, en wel zo, dat de bedoeling van de leerling zonder grote moeite begrepen kan worden, ook door iemand die de doeltaal als moedertaal spreekt en weinig of geen ervaring heeft met communicatiepartners met een andere taalachtergrond. Dit impliceert een zekere mate van correctheid in uitdrukingsvorm, woordgebruik en uitspraak, waarbij grammaticale correctheid een minder grote rol speelt, behalve waar grammaticale fouten de communicatie daadwerkelijk verstoren. Op eventuele vragen en opmerkingen van hun gesprekspartner reageren leerlingen met ten minste één zin zodanig, dat de bedoeling begrijpelijk is.

- 14 In minder voorspelbare gespreksituaties waarbij voor autochtone en allochtone jongens en meisjes communicatief relevante onderwerpen aan bod komen uit het persoonlijk leven, school/studie en beroep, informele sociale contacten en vrije tijd kunnen de leerlingen de volgende taalhandelingen uitvoeren op een manier die bij de situatie past.

Hierbij gaat het om:

- informatie uitwisselen;
- meningen/oordelen uitwisselen;
- voorkeuren bespreken;
- iets vertellen of beschrijven;
- positieve en negatieve gevoelens uiten en uitwisselen.

Bij de uitvoering van de genoemde taalhandelingen dienen de leerlingen te voldoen aan de eisen, zoals bij kerndoel 13 beschreven.

- 15** De leerlingen zijn in staat om gesprekken in de doeltaal zodanig te reguleren dat zij daar gezien hun beperkte taalvaardigheid optimaal aan kunnen deelnemen. Zij kunnen:
- gesprekken beginnen en eindigen;
 - om een langzamer spreektempo vragen;
 - om herhaling vragen;
 - aangeven dat zij iets niet begrijpen.
- 16** De leerlingen kunnen compenserende productiestrategieën inzetten. Zij kunnen:
- omschrijvingen gebruiken;
 - vragen hoe je iets zegt of noemt in de vreemde taal;
 - vragen wat iets betekent.

Domein D: Schrijfvaardigheid

- 17** De leerlingen kunnen in voor hen relevante situaties op invulformulieren ten minste de volgende gegevens verstrekken: naam en geslachtsaanduiding, data, nationaliteit, type identiteitsbewijs, adres.
- 18** De leerlingen kunnen een standaardbriefje, fax of e-mail, schrijven en verzenden met verzoek om te reserveren of om inlichtingen te vragen in de toeristische sfeer.
- 19** De leerlingen kunnen een eenvoudig persoonlijk briefje, fax of e-mail, schrijven en verzenden om
- a** een ontmoeting, bezoek of ander contact te arrangeren of af te zeggen;
 - b** korte mededelingen te doen, zoals bedanken, groeten, goede wensen overbrengen.

Bij het uitvoeren van de kerndoelen 18 en 19 drukken de leerlingen zich uit op een bij de schrijfsituatie passende wijze, en wel zo, dat de bedoeling van de leerling zonder grote moeite begrepen kan worden, ook door iemand die de doeltaal als moedertaal hanteert en weinig of geen ervaring heeft met communicatiepartners met een andere taalachtergrond.

Domein E: Taal en cultuur

- 20 In contacten met de doeltaal laten de leerlingen zien dat zij enig inzicht hebben in het eigen karakter van de leefwereld in die landen waar de doeltaal als voertaal gebruikt wordt.
- 21 De leerlingen weten in welke landen en gebieden de doeltaal als omgangstaal gebruikt wordt en zij hebben kennisgemaakt met cultuuruitingen die specifiek zijn voor het betreffende taalgebied.
- 22 In mondelinge en schriftelijke contacten met gebruikers van de doeltaal kunnen de leerlingen omgangsvormen hanteren die in deze contacten adequaat zijn. Zij kunnen op gepaste wijze:
 - begroeten en afscheid nemen;
 - zichzelf en anderen voorstellen;
 - groeten, felicitaties en goede wensen overbrengen;
 - zich verontschuldigen, bedanken;
 - iemand waarschuwen;
 - iets accepteren en iets weigeren.
- 23 De leerlingen hebben inzicht in, en kunnen de rol en het belang aangeven van, de vreemde taal als doeltaal in internationale contacten in binnen- en buitenland, zowel op zakelijk en technologisch als op sociaal en cultureel gebied.

Algemene doelen basisvorming (1997)

1 Werken aan vakoverstijgende thema's

De leerling leert, in het kader van brede en evenwichtige oriëntatie op mens en samenleving, enig zicht te krijgen op relaties met de persoonlijke en maatschappelijke omgeving. Daarbij wordt expliciet aandacht besteed aan:

- 1.1 het kennen van en omgaan met eigen en andermans normen en waarden;
- 1.2 het onderkennen van en omgaan met de overeenkomsten en verschillen tussen de seksen;
- 1.3 de relatie tussen de mens en de natuur en het concept van duurzame ontwikkeling;
- 1.4 het functioneren als democratisch burger in een multiculturele samenleving, ook in internationaal verband;
- 1.5 het op een voor henzelf en anderen veilige manier functioneren in de eigen omgeving, ook in het verkeer;
- 1.6 de maatschappelijke betekenis van de technologische ontwikkeling, waaronder moderne informatie- en communicatietechnologie;
- 1.7 de maatschappelijke betekenis van betaalde en onbetaalde arbeid;
- 1.8 de verworvenheden en mogelijkheden van kunst en cultuur, waaronder ook de media.

2 Leren uitvoeren

De leerling leert in zoveel mogelijk herkenbare situaties, mede met gebruikmaking van informatie- en communicatietechnologie, een aantal schoolse vaardigheden verder te ontwikkelen. Het gaat daarbij om:

- 2.1 Nederlandse en Engelse teksten lezen en beluisteren;
- 2.2 schriftelijke en mondelinge teksten produceren in correct Nederlands;
- 2.3 informatie in verschillende gegevensbestanden opzoeken, selecteren, verzamelen en ordenen;
- 2.4 rekenvaardigheden toepassen, zoals hoofdrekenen, rekenregels gebruiken, meten en schatten;
- 2.5 voldoen aan eisen van milieu, hygiëne, gezondheid en ergonomie;
- 2.6 doelmatig en veilig omgaan met materialen, gereedschappen en apparatuur;
- 2.7 computervaardigheden.

3 Leren leren

De leerling leert, mede met gebruikmaking van informatie- en communicatietechnologie, zoveel mogelijk eigen kennis en vaardigheden op te bouwen. Daartoe leert hij onder andere een aantal strategieën die het leerproces kunnen verbeteren. Het gaat daarbij om:

- 3.1 informatie beoordelen op betrouwbaarheid, representativiteit en bruikbaarheid, en informatie verwerken en benutten;
- 3.2 strategieën gebruiken voor het aanleren van nieuwe kennis en vaardigheden door memoriseren, aantekeningen maken, schematiseren en verbanden leggen met aanwezige kennis;
- 3.3 strategieën gebruiken voor het begrijpen van mondelinge en schriftelijke informatie;
- 3.4 op een doordachte wijze keuzeproblemen oplossen;
- 3.5 een eenvoudig technisch, natuurwetenschappelijk of maatschappelijk vraagstuk planmatig onderzoeken;
- 3.6 persoonlijke ervaringen en opdrachten van anderen verwerken in woord, klank, beeld en beweging;
- 3.7 op basis van argumenten tot een eigen standpunt komen.

4 Leren communiceren

De leerling leert, mede via een proces van interactief leren, een aantal sociale en communicatieve vaardigheden verder te ontwikkelen. Het gaat daarbij om:

- 4.1 elementaire sociale conventies in acht nemen;
- 4.2 overleggen en samenwerken in teamverband;
- 4.3 passende gesprekstechnieken hanteren;
- 4.4 verschillen in meningen en opvattingen benoemen en hanteren;
- 4.5 culturele en seksegebonden overeenkomsten en verschillen tussen mensen herkennen en hanteren;
- 4.6 omgaan met formele en informele afspraken, regels en procedures;
- 4.7 zichzelf en eigen werk presenteren;
- 4.8 de verworvenheden en mogelijkheden van kunst en cultuur, waaronder ook de media.

5 Leren reflecteren op het leerproces

De leerling leert, door te reflecteren op het eigen functioneren, zicht te krijgen op en sturing te geven aan het eigen leerproces. Het gaat daarbij om:

- 5.1 een planning maken;
- 5.2 het leerproces bewaken;
- 5.3 een eenvoudige product- en procesevaluatie maken en hieruit conclusies trekken voor volgende leermomenten.

6 Leren reflecteren op de toekomst

De leerling leert, door te reflecteren op het eigen functioneren, zicht te krijgen op de eigen toekomstmogelijkheden en interesses. Daarbij wordt expliciet aandacht besteed aan:

- 6.1 het inventariseren van de eigen mogelijkheden en interesses;
- 6.2 het onderzoeken van de mogelijkheden voor verdere studie;
- 6.3 de rol en het belang van op school geleerde kennis, inzicht en vaardigheden;
- 6.4 de wereld van arbeid en beroepen;
- 6.5 de mogelijkheden van vrijetijdsbesteding.